

ФУНКЦІЯ ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКА ПРИ ПОКЛАДЕННІ НА НЬОГО МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ ПІДПРИЄМСТВУ, УСТАНОВІ, ОРГАНІЗАЦІЇ

Марченко Віктор Борисович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС

Відповідно до статті 43 Конституції України держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. [1] На забезпечення конституційно-трудова права громадян, серед інших, спрямовані і засоби трудового права, зокрема, його функції, в числі яких однією з провідних є захисна.

У нині чинному Кодексі законів про працю України про винесену у заголовок захисну функцію говорить уже саме формулювання Глави 9 – «Гарантії при покладенні на працівників матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації». [2] Однак, у проекті Трудового кодексу України від 02.04.2012 зазначений аспект відсутній і відповідний параграф 2 Книги 8 проекту формулюється як «Матеріальна відповідальність працівників». [3] Думається, що значення такої видозміни не зводиться до суто формального, технічного факту і потребує змістовної оцінки.

На сьогодні, відповідно до загальних підстав і умов матеріальної відповідальності працівників (ст. 130 КЗпП) працівники несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків.

Зміст функції захисту працівника у даному контексті виражається тим, що при покладенні матеріальної відповідальності права і законні інтереси працівників гарантуються шляхом встановлення відповідальності тільки за пряму дійсну шкоду, лише в межах і порядку, передбачених законодавством, і за умови, коли така шкода заподіяна підприємству, установі, організації винними протиправними діями (бездіяльністю) працівника. Ця відповідальність, як правило, обмежується певною частиною заробітку працівника і не повинна перевищувати повного розміру заподіяної шкоди, за винятком випадків, передбачених законодавством.

На працівників не може бути покладена відповідальність за шкоду, яка відноситься до категорії нормального виробничо-господарського ризику, а також за недержані підприємством, установою, організацією прибутки і за шкоду, заподіяну працівником, що перебував у стані крайньої необхідності.

У проекті Трудового кодексу України у цілому збережені загальні змістовні засади матеріальної відповідальності працівника. Однак є і помітні відмінності, для аналізу яких тут не місце, тому лише назвемо деякі з них. Зокрема, видозмінився об'єкт завдання матеріальної шкоди. За чинним законодавством таким об'єктом постає майно підприємства, установи, організації. Відповідно до статті 403 проекту Трудового кодексу матеріальна відповідальність полягає в обов'язку відшкодування прямої дійсної майнової шкоди, заподіяної працівником роботодавцеві внаслідок порушення трудових обов'язків. Тобто, тут об'єктом постає майно роботодавця. Також у проекті не згадується про таку форму вини працівника як недбалість. Тоді як за чинним КЗпП відповідно до статті 133 визначаються випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників за майнову шкоду саме внаслідок недбалості.

І особливо у даній публікації ми б хотіли звернути увагу на відсутність у проекті Трудового кодексу від 02.04.12 акценту на гарантуванні прав і законних інтересів працівників при покладенні на них матеріальної відповідальності як у заголовках, так і в змісті відповідних підрозділів проекту (Книга 8, параграф 2). Ця обставина очевидно контрастує з чинним

КЗпП і змушує, на наш погляд, звернутись до оцінки з точки зору захисної функції трудового права.

Як відзначається в літературі, захисна функція трудового права тісно пов'язана з його соціальною функцією, якою є охорона праці. [4, с.29] Але, якщо остання має більш загальний характер, то спеціально-юридична захисна функція трудового права спрямована на охорону трудових прав та інтересів одного з безпосередніх учасників трудових правовідносин. У цьому плані трудове право захищає інтереси працівника як сторони, певною мірою слабшої у трудових відносинах.

На нашу думку, кожен на перший погляд, незначний нюанс, акцент у бік затінення гарантій працівника, зокрема, при покладенні на нього матеріальної відповідальності, у підсумку приводить до зниження захисної функції трудового права загалом. Думається, що пов'язана з цим видозміна у проєкті Трудового кодексу України від 02.04.12 є неприпустимою. Виклад правил щодо покладення матеріальної відповідальності на працівника внаслідок порушення ним трудових обов'язків має бути поданий із збереженням акценту на гарантування прав і законних інтересів працівника. Зокрема, як варіант, заголовок параграфу 2 Книги восьмої проєкту Трудового кодексу пропонується викласти у такій редакції: «Матеріальна відповідальність працівників. Гарантії при покладенні на працівників матеріальної відповідальності внаслідок порушення ними трудових обов'язків»

Список використаних джерел

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР від 17.12.1971. – 1971. – Додаток № 50.
3. Проєкт Трудового Кодексу України: від 2 квітня 2012р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=30947
4. Трудове право України. Академічний курс : Підручник за ред. П. Д. Пилипенка – К.: Ін. Юре, 2010 – 536 с.

ПЕРЕХІД У СПАДЩИНУ ВИМОГ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ МАЙНОВОЇ ШКОДИ У НЕДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ

Рябоконт Євген Олександрович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Одним з основних недоліків книги шостої «Спадкове право» ЦК України на сьогодні залишається недостатня урегульованість питань об'єктів спадкового правонаступництва. Попри зовні достатню деталізованість, у тексті закону існує чимало прогалин, відсутнє правове регулювання особливостей спадкування певних об'єктів цивільного обороту у належному обсязі. Все це нерідко призводить до неоднозначного розуміння того, чи може певне право або обов'язок бути об'єктом спадкового правонаступництва.

Яскравим прикладом окреслених проблем є відсутність у спадковому законодавстві відповіді на питання з приводу можливості переходу у спадщину права спадкодавця на відшкодування майнової шкоди, завданої деліктом.

Опосередковане правове регулювання даних відносин міститься у ст. 1230 ЦК, зміст норм якої свідчить про включення до складу спадщини прав на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки.